

A házimacska

A macska megjelölést a macskafélék (*Felidae*) családjának minden tagjára alkalmazzuk. A kandalló előtt heverő házimacska nyilvánvaló és igen közeli rokonságban áll az oroszlánnal, a tigrissel, a párduccal és a hiúzzal.

A különféle macskáknak sok közös tulajdonságuk van. Alapjában véve mind húsevő ragadozók, bár a házasított fajták alkalmazkodtak környezetükhöz, és szigorú értelemben inkább dögevőnek mondhatók. Az oroszlánok kivételével minden macskaféle magánosan vadászik. Hosszú, kecses a testük, lábujjhegyen járnak, s így nesztelenül tudják becserkészni zsákmányukat. A gepárdon kívül az összes macskafélének visszahúzhatóak a karmai.

A macska nappal ugyanolyan jól lát, mint az ember, a félhomályban viszont körülbelül hatszor jobban. „Harmadik szemhéja”, úgynevezett pislogóhártyája van, amelyet a szemére ereszt, miközben bóbiskol. Így kevesebb ingert fog föl a külvilágból, de közben képes a veszélyre figyelni.

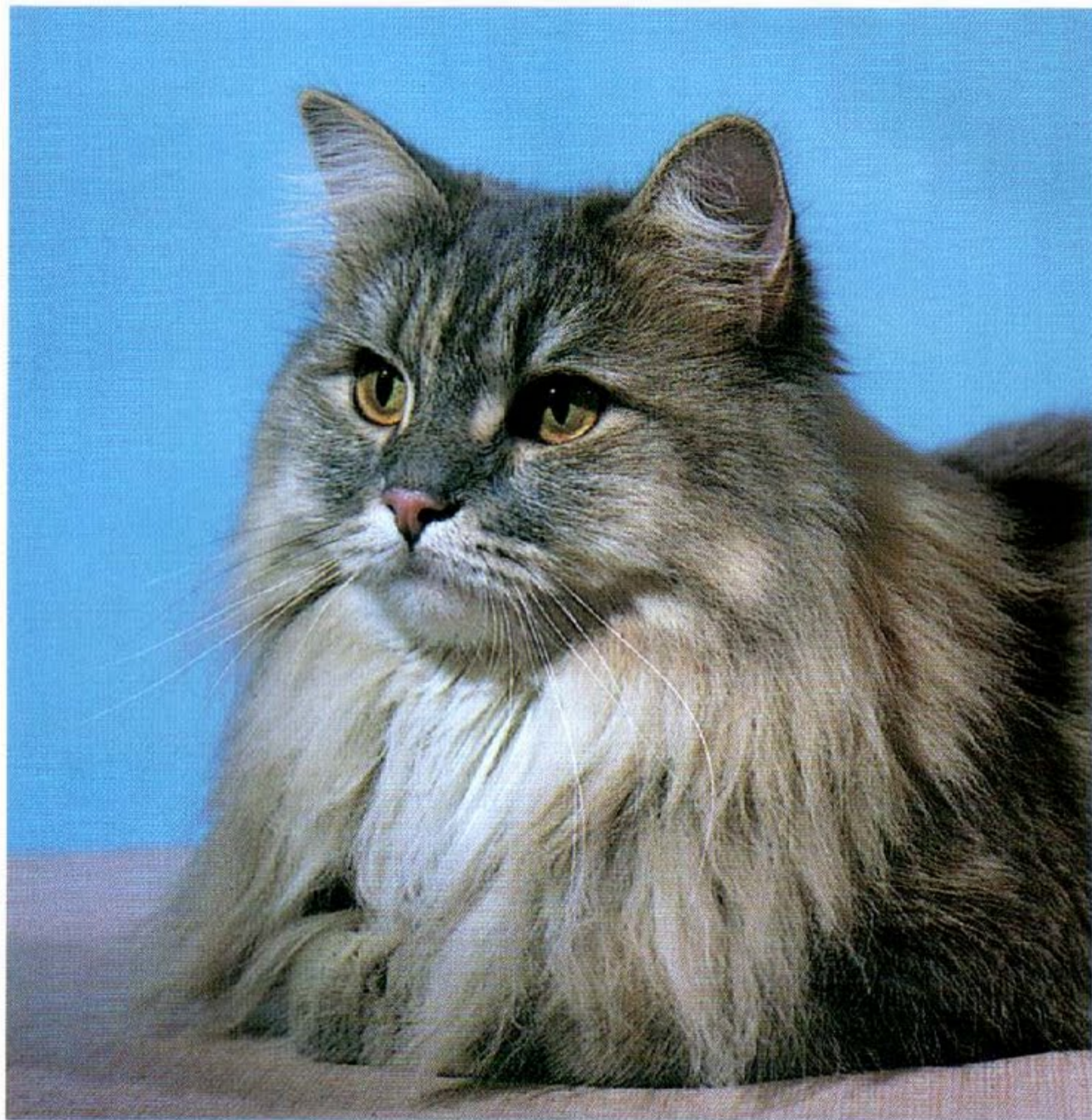
A macskák az ember számára már nem hallható frekvenciájú hangokat is érzékelik (az ember legfeljebb körülbelül 20 kHz-es hangot hall meg, a macska viszont 65 kHz-est is). Szaglásuk nem olyan fejlett, mint más ragadozóké, de valószínűleg fontos szerepe van az udvarlásban. Nyelvük érdes, apró, rászpolyoszerű szemölcsök borítják, ezek arra valók, hogy az állat leszedje a húst a csontokról, valamint hogy bundáját tisztogassa velük. A nagy-macskák tudnak ordítani, de nem tudnak dorombolni, kisebb testvéreik viszont dorombolnak, de ordítani nem tudnak.

Származásuk

A házimacska (*Felis catus*) az Óvilágban őshonos, éppúgy a kistermetű macskafélék közé tartozik, mint az európai vadmacska (*Felis sylvestris*) vagy az afrikai vadmacska (*Felis lybica*).

▶ **Egyiptomi fajta, a szfinxmacska. Különlegessége, hogy nincs szőre. Az ókori Egyiptomban nagy volt a macskakultusz, Básttetet, a szerelem istennőjét is macskafejjel ábrázolták.**

A macskatemeteket bebalzsamozták, mumifikálták, és az istennő temploma közelében eltemették.

A házimacska sokak szerint nem önálló faj, hanem ez utóbbiak valamelyikének alfaja, s megfelelő körülmények között párosodni is tud velük, de ez a lakott területen, ahol manapság tartják, igencsak ritkán fordul elő.

Afrikából származnak a legrégebbi bizonyítékok arról, hogy az ember magához szelídítette a vadmacskát. Házasítása valószínűleg 7000 évvel ezelőtt kezdődött; a házimacska-ról az ókori Egyiptomból, i. e. 2000 tájáról

▶ **Valamennyi házimacska egyazon fajba tartozik. A fajták közötti különbségek csak felszínesek (ilyen például a szőrzet hossza és tömörsége). A legtöbb fajtát, változatot csak a legutóbbi évszázadban tenyésztették ki.**

maradtak fenn a legrégebbi feljegyzések. Szent állatnak tartották, és templomokban imádták. Tetemét bebalzsamozták és mumifikálták, sőt tömegével vitték a macskafejű istennő, Básttet védelme alatt álló Bubasztisz városába, hogy ott eltemessék a templom közelében. Sok macskamúmiát találtak a feltárások során.

Am a macska helyzete a Nílus menti civilizációban korántsem volt különleges, az egyiptomiak ugyanis a kígyóktól a gazelláig számos állatfajt tartottak a ház körül.

A macska Európában

A házimacskák csontmaradványait Európában sokfelé megtalálták római villák romjai között. Abban a korban és még a nyugati kereszténység első századaiban is nagy becsben tartották ezt az állatot mint a kártevők pusztítóját. I. (Madarász) Henrik (876–936) német király például előírta, hogy bárki, aki szándékosan megöl egy felnőtt „egerészt”, hatvan véka gabonát köteles beszolgáltatni. A középkorban

azonban a macskákat – főleg a feketéket – sokszor a boszorkányokkal és a sátánnal hozták kapcsolatba, ezért gyakran ők is a boszorkányüldözés véttlen áldozatai lettek.

Világméretű elterjedés

A városok kialakulásával a házimacska világszerte elterjedt, s ma már – az Antarktisz kivételével – minden földrészen előfordul. Leginkább a mérsékelt és a forró égövön gyakori: némely nagyvárosi övezetben száma négyzetkilométerenként megközelítheti a 800-at. Az emberek rendszerint megtűrik a macskát a környezetükben, de nem sorolják a háziállatok közé. Csak Európában és Észak-Amerikában tartanak annyi macskát házi kedvencként, hogy

▲ Aljnövényzetben pihenő európai vadmacska (*Felis sylvestris*). Némely szakértők szerint az európai házimacska közvetlenül ettől – az erdeinkben ma már csak ritkán előforduló – állattól ered.

▲ A sziámi macska kék szeméről, karcsúságáról és hangos dorombolásáról nevezetes.

▶ A macskát sokan választják házi kedvencként. Általában türelmesen viseli, hogy a gyerekek babusgassák.

állatorvosi ellátásuk és eledelük gyártása jövedelmező gazdasági tevékenységgé válhatott.

A macskák megjelenése fölöttébb egységes. A genetikai különbségek többnyire jelentéktelenek, az eltérő színben, mintázatban, a szőrzet hosszúságában, tömörségében vagy apró anatómiai sajátosságokban nyilvánulnak meg. A mintegy 40-80 fajta és több száz változat három fő csoportba, az angol-amerikai rövidszőrűek, az „idegen” vagy „keleti” rövidszőrűek és a hosszúszőrűek közé sorolható.

Viselkedés

A városi körülményekhez alkalmazkodott házimacskák kevésbé szelídek és idomíthatók, mint más háziállatok fajok. A macska és a kutya viselkedése közötti különbségek azonban inkább a külső hatásokra adott más-más válaszból, mintsem eltérő veleszületett adottságaikból erednek. Etológiai kísérletek bizonyítják, hogy a macska igen bonyolult feladatokat is könnyedén „megold”.

Bár a népi bölcsesség szerint szívesen fog egeret és patkányt, csak kevés kézzelfogható bizonyíték van arra, hogy valóban hatásos kártevőpusztító. Tudományos kutatások azt is igazolják, hogy a macskák – hírük ellenére – alig befolyásolják a madárpopulációk alakulását.

A házimacska évente többször is szaporodik. A szaporodási ciklust az állat fényre való érzékenysége befolyásolja. Az Egyenlítőhöz közel, ahol hosszabbak a nappalok, egész évben szaporodhat. A mérsékelt égövön általában

kétszer kölykezik: egyszer kora tavasszal és egyszer a nyár végén. 7,5 hónapos korában válik ivaréretté, és 15 évig vagy még tovább szaporodóképes. A vemhesség rendszerint 63 napig tart. Az átlagos alomban 4 kiscica van.

A macska normális testhőmérséklete körülbelül 38,6 °C, valamivel magasabb tehát, mint az emberé (37 °C). Veszélyes rá, ha környezetének hőmérséklete eléri a 36 °C-ot. Testhőmérséklete ekkor megnő, és az állat lihegni kezd, hogy lehűtse magát. A macskák talppárnáiban ekkorin (az irharétegben lévő), a testükön elszórva pedig apokrin (szőrtüszőkhöz társuló) verejtékmirigyek vannak.

Betegségek

Az egyik leggyakoribb és legveszélyesebb macskabetegség a vírusos *rhinotracheitis* (orr- és légcsőgyulladás), ezt FVR-nek vagy macskainfluenzának is hívják. Ez a betegség nem terjed át az emberre vagy más állatokra. A megfertőzött macska 2-5 nap alatt belázadosodik, tüszögögni és nyáladzani kezd, majd letargikussá válik. Ezt követi a szem és az orr erős váladékozása, amely elzárja a macska orrlyukait és letapasztja a szemét. Gyakori, igen fertőző vírusos betegség a *panleukopenia* (fehérvérsejthiány), amely az első tünetek észlelésétől számított nyolc órán belül halállal járhat. Az orsógiliszta köhögést, hányást, fel-fűvódást, bűdös leheletet és növekedési hibákat okoz, sőt az ember is megfertőződhet vele. A terhes nőnek ajánlatos elkerülni a macskákkal vagy homoktálcájukkal való érintkezést a toxoplazma-fertőzés veszélye miatt, ez vetélést vagy halvaszületést idézhet elő.

